

NATUURGIDSEN ALS GASTVROUWEN EN -HEREN: OM TE PROFITEREN MOET JE INVESTEREN

B. Coomans en B. Kuypers

Meer dan ooit zijn mensen welkom in de natuur. Lees je de visies en beleidsstukken van de terreinbeherende organisaties, dan wordt duidelijk dat zij educatieve activiteiten bij het stimuleren van natuurgerichte recreatie en recreatief medegebruik belangrijk vinden. Van de natuurbeheerders in het veld wordt verwacht, dat ze daar invulling en uitvoering aan geven. Dat is werk, veel werk. Extra en vooral ter zake kundige handen en monden zijn daarbij altijd welkom. Daarvoor wordt vaak gedacht aan IVN-natuurgidsen en steeds vaker worden ze ook ingezet. Terecht, want zij kunnen en willen zeker een bijdrage leveren. Naar de doelstelling van hun organisatie, zetten IVN-ers zich immers middels educatie in voor meer natuur en een beter milieu. Om daarvan te kunnen profiteren, moet je eerst investeren!

IVN'ers zijn betrokken mensen, die zich als vrijwilligers actief willen inzetten voor natuur, milieu en landschap in hun leefomgeving. Het zijn goed opgeleide, gekwalificeerde mensen, die ondersteund worden door ongeveer honderd beroepskrachten van de elf provinciale consulentenschappen en het Landelijk Bureau van het IVN. Er zijn zo'n 17.000 actieve IVN'ers, die aangesloten zijn bij

ruim 180 regionale afdelingen in het land. Dat betekent eigenlijk, dat in de buurt van ieder natuurgebied wel een IVN-afdeling te vinden is met mensen die graag meewerken aan natuurgerichte activiteiten.

Als excursieleider of baliemedewerker kunnen deze mensen een brug slaan naar het publiek en een zinvolle bijdrage leveren aan goed gastheerschap in

Gidsen

IVN'ers worden vaak aangeduid als natuurgidsen, maar ze kunnen en doen meer:

1. boomfeestdagen organiseren en begeleiden
2. educatieve begeleiding in of vanuit bezoekerscentra
3. excursies begeleiden
4. inventarisatie, onderzoek en monitoring van flora en fauna
5. jeugdwerkgroepen / jeugdeducatie begeleiden
6. lezingen en presentaties verzorgen
7. publieksacties begeleiden
8. routes ontwikkelen en beschrijven
9. terreingerichte cursussen opzetten en uitvoeren
10. vrijwillig landschapsbeheer (knotten, e.d.)

de natuur. In het dagelijks leven is het effect van hun 'groene rol' misschien nog wel groter. Het beeld dat de burger van natuurbescherming heeft, wordt immers voor een aanzienlijk deel bepaald door gesprekken over het tuinhok, bij de koffie en tijdens verjaardagen. Bij de regio betrokken mensen als IVN-vrijwilligers, die je inzet bij publieksgerichte activiteiten in je natuurgebied of bezoekerscentrum, kunnen op dat soort momenten je ambassadeurs in de lokale en regionale samenleving zijn. Nu is het beslist niet zo, dat het IVN bestaat uit 180 blikken natuurvrijwilligers, die per direct, overal en zonder meer ingezet kunnen worden. Om van de kwaliteiten, bezieling en inzet van IVN'ers - en vrijwilligers in het algemeen - te kunnen profiteren, zul je eerst in hen moeten investeren. In de individuele vrijwilliger, maar vooral ook in de vereniging of IVN-afdeling waarvan hij of zij lid is. De kosten gaan nu eenmaal - zeker ook hier - vóór de baat!

Investeer in een goed vrijwilligersbeleid

Duidelijke regels over hoe je met vrijwilligers en hun organisaties omgaat, zijn zonder meer een vereiste. Afstemming



Een gids in actie tijdens een natuurvaartocht. Foto: IVN.



Als excursieleider of baliemedewerker kunnen natuurgidsen een brug slaan naar het publiek en een zinvolle bijdrage leveren aan goed gastheerschap in de natuur. Foto: Hans Dekker.

is eveneens belangrijk. Natuurlijk binnen de eigen rangen, maar ook met de andere terreinbeheerders in de regio. Overleg met de IVN-afdelingen, die de vrijwilligers tenslotte opleiden, zou vanzelfsprekend moeten zijn. Alle betrokkenen zijn gebaat bij goede communicatie, heldere afspraken en een gelijkwaardige benadering.

Investeer in een goede werving

Vrijwilligers zijn met een beetje goede wil altijd wel te vinden. De juiste vrijwilliger bij de juiste taak zoeken is een stuk lastiger en juist dat is van wederzijds belang. Bij werving gaat het eigenlijk om vijf stappen:

1. Bepaal je doel: wat wil je bereiken, waar heb je vrijwilligers voor nodig?
2. Kies een doelgroep: wie wil je bereiken, welk type vrijwilliger zoek je eigenlijk? Dit heeft natuurlijk te maken met stap één.
3. Leg je wervingsboodschap vast: wat wil je vertellen en wat heb je te bieden?
4. Welke traject zet je in: kies je middelen en je activiteiten. Neem in ieder

geval eerst contact op met de IVN-afdelingen in de buurt over de inzet van vrijwilligers. De adressen vind je op www.ivn.nl.

5. Werven is een bewust gekozen serie van activiteiten: dat vraagt om tijd en geld en een antwoord op de vraag: hoe ga je het organiseren?



Een verjaardagskaartje of een uitstapje naar een ander natuurgebied is heel waardevol voor een vrijwilliger. Ook een leuke scholing, zoals hier op Neeltje Jans, is voor veel vrijwilligers een beloning. Foto: IVN.

(IVN-) Vrijwilligers en het Nationaal Park Oosterschelde (NPO)

In veel gebieden van terreinbeherende organisaties zijn (IVN-)vrijwilligers actief. Zo ook in het NPO. De Oosterschelde is een dynamisch getijdenlandschap met een fenomenale onderwater natuur en bijzondere, zilte, moerassige gebieden met specifieke zoutplanten. Het is het op een na belangrijkste vogelgebied in Nederland. Het stimuleren van voorlichting en educatie over dit gebied is een van de doelstellingen van NPO. De Oosterschelde is ook cultuurhistorisch interessant. Nog overal zie je de sporen van het leven van de Zeeuwen met de zee. Vandaar dat ook cultuurgidsen van het Bureau voor Toerisme Zeeland (BTZ) een belangrijke rol hebben in het Nationaal Park. De natuurgidsen die zowel op als om de Oosterschelde excursies verzorgen, zijn opgeleid door de IVN-afdelingen.

Hoewel de in het gebied actieve gidsen met de IVN-natuurgidsencursus al een opleiding van twee jaar achter de rug hadden, werd er toch voor gekozen een gebiedsgerichte cursus rond de Oosterschelde op te zetten. Die was weliswaar vooral gericht op het kennismaken met het fenomeen Nationaal Park en op verdieping en verbreding van de ecologische en educatieve basiskennis van de cursisten, maar ook bedoeld om de gidsen te informeren over elkaars werkgebieden en hen inzicht te geven in de samenhang tussen de verschillende delen van de Oosterschelde. Een nieuwsgierige toerist laat zich immers in zijn vraagstelling niet beperken door gebiedsgrenzen. De drie terreinbeheerders in het Nationaal Park, Staatsbosbeheer (SBB), Natuurmonumenten (NM) en Het Zeeuwse Landschap, hebben een actieve bijdrage geleverd aan de cursus die ontwikkeld is door het IVN Consulentschap Zeeland. Van de twintig deelnemers in 2000-2001 namen er achttien deel aan de bijscholingen die in 2002 werden georganiseerd, ook weer in samenwerking met terreinbeheerders en het Bureau voor Toerisme Zeeland. Voor 2003 ligt alweer een programma klaar, want om blijvend van de vrijwilligers en hun organisaties te kunnen profiteren, moet je er ook blijvend in investeren. In scholing, maar ook in activiteiten die zij zelf willen organiseren. Zo heeft de IVN-afdeling De Bevelanden twee succesvolle publiekscursussen over de Oosterschelde uitgevoerd, waarin de nieuwe natuur in het Nationaal Park nadrukkelijk aandacht kreeg. NPO en IVN Consulentschap hebben inhoudelijk én financieel geïnvesteerd; Het Zeeuwse Landschap, SBB en NM in de uitvoering. Gef profiteerd heeft uiteindelijk iedereen!

95

Investeer in een goede selectie

Met het aanstellen van vrijwilligers mag en moet je net zo bewust te werk gaan als bij het aannemen van betaald personeel. Het doel is immers hetzelfde: de juiste persoon op de juiste plek. Van dat uitgangspunt profiteren zowel de vrijwilliger als de organisatie. De selectieprocedure lijkt ook voor een deel op de procedure bij een betaalde kracht. Compleet met een vacature, brieven, uitnodigingen voor een gesprek en een selectiecommissie. Bij voorkeur bestaat die commissie uit iemand van de eigen organisatie, een bestuurslid van de betrokken IVN-afdeling, een reeds actieve vrijwilliger en degene die de nieuwe vrijwilliger gaat begeleiden. Maak met de uiteindelijk aangestelde mensen en hun organisatie, schriftelijke afspraken over inzet, vergoeding, scholing enz.

Investeer in een goede inwerktijd

In het begin zal iedere vrijwilliger meer tijd kosten dan dat hij aan tijdswinst oplevert. Je moet mensen namelijk kennis laten maken met het werk, hun werkgebied, de andere medewerkers en de organisatie. Hoe je dat doet, is een

eigen keuze. Enkele suggesties: een informatiepakketje, een introductieprogramma, meelopen met een betaalde of vrijwillige collega, iemand koppelen aan een maatje. Welke methode je ook kiest, zet het traject en de bijbehorende afspraken op papier en evalueer tussentijds. Markeer ook duidelijk het moment waarop iemand 'nieuweling af' is. Zo'n aanpak is even wennen, maar een volgende keer kun je optimaal profiteren van de opgedane ervaring.

Blijvend investeren

Wil je vrijwilligers behouden, dan zul je in ze moeten blijven investeren. Daarbij gaat het om een adequate begeleiding en een goede beloning. Zorg voor regelmatig persoonlijk contact met de vrijwilliger en maak ook eens een keer een afspraak om wat verder door te praten. Dan is er de aandacht om naar elkaar te luisteren, te horen hoe het gaat en te vernemen welke wensen er nog zijn. Denk er aan, dat belonen niet alleen om geld gaat, maar ook om aandacht. Een verjaardagskaartje of een uitstapje naar een ander natuurgebied zijn soms veel waardevoller. Ook een leuke scholing is voor veel vrijwilligers een beloning.

Blijvend profiteren

Als je als organisatie op de juiste manier investeert in vrijwilligers en hun IVN-afdeling of vereniging, dan kun je er van uit gaan dat je er zelf ook van zal profiteren. De meeste vrijwilligers pakken hun taak serieus op en realiseren zich dat ze hun werk wel vrijwillig, maar niet vrijblijvend uitvoeren. De vele voorbeelden van jarenlange, naar ieders tevredenheid verlopen 'dienstverbanden' tonen aan, dat blijvend investeren resulteert in blijvend profiteren. Voor meer informatie over IVN-vrijwilligers kunt u contact opnemen met B.Coomans, a.j.coomans@ivn.nl of b.m.a.kuypers@ivn.nl

A. Coomans en B. Kuypers zijn werkzaam bij het Landelijk Bureau IVN te Amsterdam.